

Etický kodex sociálních pracovníků a členů Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky

Preambule

1. Sociální práce je profese a akademická disciplína, která podporuje sociální změnu, sociální rozvoj, řešení problémů v mezilidských vztazích, sociální rovnost, posílení a zmocnění osob v nepříznivé sociální situaci. Ústředními jsou pro sociální práci principy sociální spravedlnosti, respektování lidských práv, osobnosti jedince, rozmanitosti skupin a jejich specifík.
2. Etický kodex Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky (dále jen kodex) deklaruje obecná práva a povinnosti sociálního pracovníka a zajišťuje mu oporu v řešení etických dilemat sociální práce.
3. Kodex vychází zejména ze Všeobecné deklarace lidských práv, Listiny základních práv a svobod České republiky, Úmluvy o právech dítěte, Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a navazuje na zásady etiky sociální práce definované Mezinárodní federací sociální práce.
4. Je nejen posláním, ale i povinností sociálního pracovníka vykonávat sociální práci svědomitě, zodpovědně, iniciovat spolupráci multidisciplinárních týmů a dodržovat při výkonu této profese nejvyšší možné standardy profesionality v souladu s právními předpisy, metodami sociální práce a dostupnými vědeckými poznatky v oboru sociální práce.
5. Závazek k respektování etiky sociální práce je základním aspektem kvality výkonu sociální práce. Etické povědomí je zásadní a neoddělitelnou součástí profesní činnosti každého sociálního pracovníka.
6. Hlavním cílem kodexu je snaha o naplnění sociální práce tak, jak je uvedena v mezinárodní definici Mezinárodní federace sociálních pracovníků a Mezinárodní asociace škol sociální práce (IFSW/IASSW) z roku 2014. Kromě toho kodex upravuje pravidla zodpovědnosti a etického chování sociálního pracovníka ve vztahu ke:
 - o klientovi sociální práce;
 - o zaměstnavateli;
 - o kolegům v sociální práci;
 - o profesi a odbornosti sociálního pracovníka;
 - o společnosti.

7. Respektování a dodržování kodexu je v zájmu rozvoje etiky sociální práce jako profese a odborného růstu každého sociálního pracovníka bez ohledu na členství v profesní organizaci.

1. Hodnoty sociální práce

Sociální práce je dynamicky se rozvíjející profese založená na hodnotách sociální změny, sociální rovnosti, lidské důstojnosti a mezilidských vztazích.

1.1 Lidská důstojnost

Sociální pracovník jedná s každým klientem jako s osobou s vlastní důstojností, a to s ohledem na její individuální rozdíly v kontextu respektování a dodržování lidských práv. Podporuje vlastní zodpovědnost a autonomii každé osoby s ohledem nejen na její individuální potřeby, možnosti, schopnosti a dovednosti. Sociální pracovník respektuje a podporuje právo klienta na uskutečnění vlastních rozhodnutí, a to nezávisle na vlastních osobních hodnotách a životních rozhodnutích, avšak za předpokladu, že rozhodnutí klienta neohrozí práva a legitimní zájmy druhých osob.

1.2 Sociální změna

Sociální pracovník zajišťuje každé osobě rovný přístup ke srozumitelným informacím a potřebným zdrojům. Podporuje osobu v procesu rozhodování, dosažení sociální změny a vyřešení nepříznivé sociální situace. Vytváří každé osobě rovné podmínky pro poskytování a využívání sociální služby.

1.3 Sociální rovnost

Sociální pracovník přistupuje ke každé osobě bez ohledu na původ, barvu pleti, rasu, etnickou příslušnost, národnost, jazyk, věk, pohlaví, rod, sexuální orientaci, zdravotní stav, náboženské vyznání, politické přesvědčení, manželský a rodinný stav, sociálně-ekonomický status, užívaný mateřský jazyk a komunikační prostředky. Přispívá k odstranění projevů a příčin sociální nespravedlnosti, diskriminace, útlaku a bariér vedoucích k sociálnímu vyloučení.

1.4 Mezilidské vztahy

Sociální pracovník chápe důležitost mezilidských vztahů klienta a podporuje ho v jejich udržování, utváření a podílí se na řešení problémů. Taktéž buduje a rozvíjí profesionální vztahy s kolegy a spolupracuje s odborníky z dalších institucí a profesí.

1.5 Mlčenlivost a diskrétnost

Pro sociálního pracovníka platí při výkonu jeho profese pravidlo mlčenlivosti a diskrétnosti úkonů sociální práce v intencích platné legislativy.

2. Etická zodpovědnost

Hodnoty sociální práce jsou vyjádřeny při výkonu profese eticky zodpovědným rozhodováním a konáním. Etická zodpovědnost sociálního pracovníka se projevuje vůči klientovi sociální práce, zaměstnavateli, kolegům v sociální práci, profesi i vlastní odbornosti, sobě samému a společnosti. Prvořadá je etická zodpovědnost sociálního pracovníka ke klientovi sociální práce. Sociální pracovník:

- Podporuje klienta k vědomí vlastní odpovědnosti, nezastupuje ho v oblastech, kde to dokáže sám.
- Jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva klienta i jeho právo volby řešit nebo neřešit vlastní situace.
- Vyvaruje se jakékoliv diskriminace klienta.
- Chrání klientovo právo na soukromí.
- Zaměřuje se na klientovy silné stránky a podporuje jej při řešení dalších oblastí jeho života.
- Nepoškozuje klienta, nevyjadřuje se o něm hanlivě, neznevažuje jeho osobu ani nepříznivou životní situaci.
- Jedná s klientem důstojně, s úctou a respektem, vytváří s ním vztah založený na důvěře.
- Respektuje klientovu příslušnost k sociálním skupinám, národnosti i jeho etnickou a kulturní různorodost.
- Zajímá se o člověka v rámci rodiny, komunity, společenského a přirozeného prostředí.
- Přispívá k začlenění klienta do sociální sítě a napomáhá při řešení problémů v dalších aspektech jeho života.
- Informuje klienta o možných rizicích a důsledcích při jeho rozhodování, akceptuje klientův pohled na vlastní blaho, přestože jsou mu rizika známa.
- Akceptuje rozhodnutí klienta o ukončení sociální práce. Je však povinen poskytnout informace o jiné podpoře a službách v případě, že jsou nadále potřebné.
- Zjišťuje komplexní informace tak, aby posoudil a reflektoval klientovy vyjádřené i nevyjádřené potřeby.
- Předává klientovi komplexní informace o spektru podpory a pomoci v jeho nepříznivé situaci.

2.1 Etická zodpovědnost vůči zaměstnavateli

Sociální pracovník:

- Plní odpovědně povinnosti vyplývající z pracovní smlouvy a pracovní náplně.
- Přispívá v organizaci k vytvoření takových podmínek, které napomáhají přijmutí a uplatnění závazků tohoto kodexu.

- Snaží se ovlivnit kvalitu poskytovaných sociálních služeb, pracovní postupy a jejich praktické uplatňování s ohledem na co nejvyšší profesionalitu.
- Předchází a odstraňuje diskriminaci a násilí v organizaci. V případě vzniku etických dilemat podporuje diskusi se zaměstnavatelem a přijetí optimálního řešení s ohledem na klienta.
- Nenese odpovědnost za rozhodnutí zaměstnavatele, která nejsou v souladu s tímto etickým kodexem.

2.2 Etická zodpovědnost vůči kolegům v sociální práci

Sociální pracovník:

- Respektuje znalosti a zkušenosti kolegů a spolupracuje s nimi.
- Respektuje rozdíly v jejich názorech, kritiku vyjadřuje vhodným způsobem.
- Zapojuje se do diskuzí a podporuje kolektivní dialog.
- Dodržuje jednotný přístup k řešení klientovy situace sjednaný v rámci organizace.
- Nepoškozuje kolegu, nevyjadřuje se o něm hanlivě, neznevažuje jeho osobu.
- Poskytuje kolegům zpětnou vazbu a připomínky k práci kolegů vyjadřuje na vhodném místě a přiměřeným způsobem.
- Profesi sociální práce vykonává multidisciplinárně ve spolupráci s jinými odborníky a organizacemi, které mohou napomoci sociálnímu začlenění klienta.

2.3 Etická zodpovědnost vůči profesi a odbornosti sociálního pracovníka

Sociální pracovník:

- Udržuje a zvyšuje prestiž profese, vyzdvihuje etické hodnoty, odborné poznatky a poslání sociální práce.
- Snaží se o udržení a zvyšování odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.
- Je spoluzodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání.
- Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce.
- Vystupuje profesionálně a důvěryhodně.
- Má právo i povinnost pečovat o své zdraví a duševní hygienu tak, aby byl schopen poskytovat kvalitní a profesionální sociální práci, prosazuje své právo na odbornou podporu.
- Zodpovědně nakládá se svými profesními kompetencemi a chrání klienta před vznikem závislosti na sociální práci.
- Vyvažuje odpovědnost vůči klientovi, profesi a sobě samému.

- Rozlišuje zájmy klienta, profese a zájmy své. V případě konfliktu zájmů hledá podporu a optimální řešení.
- Podporuje spolupráci se vzdělavateli, odbornou praxi sociálních oborů a zaškolování sociálních pracovníků vstupujících do výkonu profese.
- Má právo ukončit sociální práci s klientem, pokud dlouhodobě nevede ke změně a vyřešení nepříznivé sociální situace klienta. K rozhodnutí o ukončení může využít multidisciplinární tým a podporu kolegů.

2.4 Etická zodpovědnost vůči společnosti

- Má právo i povinnost upozorňovat veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákonů a oprávněných zájmů klienta, ale také porušování zákonů a oprávněných zájmů ostatních osob klientem.
- Zasazuje se o zlepšování sociálních podmínek a zvyšování sociální spravedlivosti tím, že podněcuje změny v zákonech, v politice státu i v politice mezinárodní.
- Upozorňuje na možnost spravedlivějšího rozdělování společenských zdrojů a potřebu zajistit přístup k těmto zdrojům těm, kteří to potřebují.
- Působí na rozšíření možností a příležitostí ke zlepšení kvality života osob a to se zvláštěm zřetelem ke znevýhodněným a postiženým jedincům i skupinám.
- Přispívá ke zlepšení podmínek, které zvyšují vážnost a úctu ke kulturám, které vytvořilo lidstvo.
- Usiluje o zvyšování prestiže profese sociální práce ve společnosti.
- Je zodpovědný za své jednání vůči osobám, se kterými pracuje, vůči kolegům, zaměstnavateli, profesním organizacím.
- Podporuje sociální smír.
- Akceptuje to, že nemůže vyřešit všechny nerovnosti a nespravedlnosti společnosti a sociálních systémů.

3. Etické problémy a dilemata

3.1 Sociální pracovník hodnotí, vybírá a rozhoduje se pro možnosti řešení etických problémů a dilemat vyvstávajících ze samotné podstaty sociální práce. Eticky uvažuje při sociálním řešení, sběru informací, jednáních a při své profesionální činnosti o použití metod sociální práce, o sociálně technických opatřeních a administrativně správných postupech z hlediska účelu, účinnosti a důsledku na klientův život.

- 3.2 Sociální pracovník navrhuje vznik poradního orgánu v organizaci zaměstnavatele, který může přispět k profesionální a etické citlivosti při řešení každodenních situací a problémů v sociální službě.
- 3.3 Aktivně přispívá k diskuzi a řešení etických dilemat na úrovni zaměstnavatele i na úrovni profese.

4. Závaznost etického kodexu

- 4.1 Ke kodexu jako dokumentu podporujícímu etiku sociální práce a profese sociálního pracovníka se hlásí Profesní svaz sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. Pro členy této profesní organizace je kodex závazným.
- 4.2 Kodex je jedním ze základních předpokladů profesionálního výkonu sociální práce a důvěryhodnosti profese ve společnosti, proto je jeho dodržování v zájmu všech sociálních pracovníků.
- 4.3 Znalost, dodržování a šíření principů kodexu se doporučuje také u studentů sociální práce, obzvláště při výkonu odborné praxe a stážístů (sociálních pracovníků) jiných organizací při rozšiřování svých odborných zkušeností.

5. Závěr

- 5.1 V celém textu kodexu se pod označením sociální pracovník chápe jak pracovník, tak pracovnice (podobně při označení klient).
- 5.2 Termín sociální práce vyjadřuje všechny odborné činnosti, které vykonává sociální pracovník.
- 5.3 V procesu vzniku kodexu bylo přihlédnuto k následujícím dokumentům:
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění
 - Mezinárodní etický kódex „Etika v sociální práci – vyhlášené principy“ (IFSW/ IASSW, 2004)
 - Etický kódex sociálních pracovníků Slovenskej republiky (2015)
 - Etický kódex sociálních pracovníků České republiky (2006)
 - Jiné národní kodexy sociální práce

Kodex nemůže nahradit vlastní, vnitřní motivaci a zodpovědnost každého sociálního pracovníka. Představuje minimální standardy.

Kodex vydala Řídící rada Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách.

Kodex byl přijat a schválen na XX. jednání prezidia Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR dne ...